

SECTION 1

PEDAGOGICAL SCIENCES

УДК 37(092)(460)

Зайченко Н. І.

докт. пед. наук, професор, професор кафедри
соціальної роботи та освітніх і педагогічних наук
Національний університет “Чернігівський колегіум”
імені Т. Г. Шевченка

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ІДЕЯ ФРАНСІСКО ХІНЕРА

Славетний іспанський освітянин, викладач Мадридського університету, фундатор й очільник Вільного Інституту просвітництва Франсіско Хінер де лос Ріос (Francisco Giner de los Rios) (10.10.1839, Ронда – 17.02.1915, Мадрид) у численних наукових публікаціях 1890 – 1900-х років порушував соціально-педагогічну проблематику. Наприклад, у замітці “Про ідею виховання” (Boletin de la Institucion Libre de Enseñanza, 1897) він доводив, що виховання є суспільним явищем. Франсіско Хінер писав: “Виховання особистості в середовищі школи і родини – це лише часткова й допоміжна функція нашого самовиховання, проте виховання виконує постійну функцію в суспільному житті. Виховання – це цілісна діяльність суспільства, здійснювана зокрема цілеспрямовано педагогами. В дитинстві людина виховується батьками, старшими, вчителями, в дорослому віці – вона навчається і виховується самотійно” [1, с. 225–226].

У книзі “Суспільна людина: студії та фрагменти” (Мадрид, 1899) [2] Франсіско Хінер здійснював детальний аналіз новітніх соціологічних концепцій про формування особистості людини. “Проблема суспільної людини є однією з тих, що сьогодні викликають найбільший інтерес, адже її торкаються прихильники організму та динамізму, що поступово заступають попередній індивідуалістичний, механічний і абстрактний еволюціонізм”, – зауважував педагог [2, с. 33].

У статті “Соціальна педагогіка” (La Escuela Moderna, 1902) Франсіско Хінер продовжував ці роздуми. Він указував, що соціальна педагогіка спрямована на виховання сучасної людини, “людини сьогодення”, адже “ідеальна людина нашого часу – це соціальна істота” [3, с. 321].

Теперішній ідеал людини полягає не в гармонійному характері, не в людській досконалості, як це розумілося в культурі попередніх епох, а в тому, що людина стає вільною і свідомо прагне докладати зусилля

для служіння всьому суспільному, це – "енергійна воля, яка опановує дійсність, усю силу спрямовує на її покращення" [3, с. 322].

Франсіско Хінер наголошував: "Соціальна педагогіка є народною в істинному значенні цього слова, вона відстоює ідею створення школи як виконання обов'язку суспільства для його ж інтересів, оскільки здійснення суспільного розвитку можливе тільки тоді, коли нові члени соціального організму стануть освіченими й духовно багатими" [3, с. 323].

На його погляд, соціальна педагогіка жодним чином не применшує значущості просвітництва (навчання), однак визнає найбільш істотним інструментом адаптації до форм життя соціальної спільноти виховання. Соціальна педагогіка надає найбільшій значущості тим соціальним впливам, які разом із школою беруть участь у розвитку дитини.

Зазначав Франсіско Хінер і про те, що соціальна педагогіка – це не галузь науки про освіту, а певна педагогічна концепція. З одного боку, соціальна педагогіка визнає за вихованням суспільну функцію, адже за допомогою виховання людина долучається до соціального організму; з іншого боку – соціальна педагогіка відстоює ідею, висунуту ще Йоганном Песталоцці, про те, що індивід безпосередньо виховується спільнотою і виховання не засновано виключно на психологічних умовах, але також на соціальних. Отже, відповідно до цієї педагогічної концепції виховання за своєю метою і засобами залежить від суспільства, визначається ним [3, с. 326], [7, с. 39].

У публікації "Проблема національної освіти і "виробничі" класи" (La Escuela Moderna, 1900) Франсіско Хінер констатував, що у теперішній Іспанії значно зріс інтерес самого суспільства до проблеми національної освіти, ведеться мова про неї і в парламенті, і в наукових товариствах. Освітянин підкреслював: "Розбудова системи національної освіти, тобто освіти, найкращим чином відповідної духу іспанського народу, має здійснюватися з урахуванням іноземного передового педагогічного досвіду, але добре адаптованого для умов Іспанії" [4, с. 259].

А в статті "Нагальні проблеми нашої національної освіти" (Boletín de la Institución Libre de Enseñanza, 1902) [5] Франсіско Хінер пояснював, що вся система народної освіти в Іспанії має піддаватися державному реформуванню та найпершим чином спрямовуватися на суспільні цілі.

У монографічній роботі "Університетська педагогіка" (Барселона, 1920; написана 1905 року) [6] Франсіско Хінер відмічав, що виховання – це діяльність універсальна, здійснювана суспільством (і навіть усім навколишнім світом). У ній виокремлюється цілеспрямована діяльність вихователя – це осмислена, окреслена, термінова діяльність, певне мистецтво, спрямоване на формування

особистості та її культури. Під впливом виховання суспільства людина зростає, зміцнюючи свої сили, постає в єдності своєї діяльності, долі та відносин. Таким чином здійснюється загальна еволюція людства. У межах цього процесу розгортається і ще один внутрішній процес – виконання особистого призначення людини. Найяскравіше це призначення виявляється у професійній діяльності людини. Здібності до свого особистого призначення людина має розвивати протягом усього життя. Тому "в освітньому процесі необхідно розрізняти два порядки: загальний, коли людина більш-менш узгоджено реалізує свої основні здібності, і спеціальний, коли відповідно до переважаючих здібностей у кожного індивіда відбувається прилучення до різних робіт, які складають систему людських цілей", – наголошував Франсіско Хінер [6, с. 17–18].

Отже, у багатьох педагогічних роботах 1890–1900-х років Франсіско Хінер обґрунтовував соціально-педагогічну ідею, смисл якої бачив у розумінні виховання (освіти) як суспільного (народного, всезагального) явища. Призначення соціальної педагогіки, на переконання видатного освітянина, – сформувати суспільну людину (особистість). Серед іспанських інтелектуалів Франсіско Хінер одним із перших відчув віховий соціально-педагогічний (соціологічний) поворот педагогіки на межі XIX – XX століть, що виразно постає з його оригінального публіцистичного доробку.

Список літератури

1. Giner F. Sobre la idea de la educacion. *Boletin de la Institucion Libre de Enseñanza*. Madrid, 31 de agosto de 1897. № 449, año XXI. P. 225–226.
2. Giner F. La persona social: estudios y fragmentos. Madrid: Libreria General de Victoriano Suarez, 1899. 438 p.
3. La pedagogia social por R. *La Escuela Moderna*. 1902. № 140, noviembre. P. 321–326.
4. Giner F. El problema de la educacion nacional y las clases "productoras". *La Escuela Moderna*. 1900, abril. № 109, año X. P. 250–263.
5. Giner F. Problemas urgentes de nuestra educacion nacional. *Boletin de la Institucion Libre de Enseñanza*. Madrid, 31 de agosto de 1902. № 509, año XXVI. P. 225–228; 30 de septiembre de 1902. № 510, año XXVI. P. 257–263.
6. Giner F. Pedagogia universitaria. Problemas y noticias. Barcelona: Sucesores de Manuel Soler ed., 1920. 338 p.
7. Зайченко Н. І. Іспанський педагогічний дискурс (кінець XIX – перша третина XX ст.): концептуалізація соціальної педагогіки: монографія. Київ: Видавництво Ліра-К, 2018. 172 с.